

ХАНТЫ ЯСАН

6 июня 2019 года

№ 11 (3527)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

Рэхан вурщак хәтл

У. Данило - верум - хур

Нявремәт тыйты вәнтыйдәт

Тарнаң хұв йис пурайн Конда юхан вухаль мир вурщак хошум мұв эвәлт юхәттыйн немасыя ёмәңхәтл верәнтсәт. Тәмәщ әмәщ ёмәңхәтл «Торум Маа» музей хуща рәпитты ёхн 2009-мит од вұш эвәлт Ёмвошн верты питса.

Лыпәт енумты ты-дәщ 1-мит хәтәдн ар-сыр мұвәтн нявремәт ёмәңхәтл постәсы. Щи вулаң вән ёмәңхәтл дегн Ёмвошн хәнтәт, вухалят «Торум Маа» йис кәртән

ищи эвет па пухәт кеша рэхан вурщак хәтл вер-са. Кәт Асэв йха питты тәхийн лапәт вәнт нюл күтупн вош омәсл. Ла-ңал юхан пелкаса вәл-ты кәращ вәнт нюдн

«Торум Маа» шуши мир йис кәрт вәл. Щив ай нявремиет аңкаңкидал, аңщацидал, щатьщацидал, щацидал, аңкидал па ащидал пида хәтл күтуп кемн юхәтсәт. Тәм кәрт хәрийн кашан мойн хуят арсыр әмәщ вера тұлмәс. Итәх ай эвиет па пухиет одопн вурщак хур хәншты на-румсәт. Щәлта «Торум

Маа» йис пурмәсәт ша-виты тәхийн рәпитты неңән Раиса Решетни-кова па Наталья Крас-нопеева нявремәт тый-ты вәнтәсән. Итәх ай тәпиет арсыр юнтәта тұлумсәт.

Мирев пӑта мосты верӑт тӑнматлӑт

Ас нопӑтты тылӑш 30-митн Ёмвошн округ дума депутатӑт 29-мит мирхотн ӑктӑшийлман 19 вер нух вантсӑт.

Лыв ши хӑтлӑн 2018-мит оӑ бюджет верӑт оӑнӑн путӑртсӑт. Округ вухӑт мир налогӑт эвӑлт 15 миллиарда аршӑка йисӑт. Ияха ки лӑнӑтты, мӑнум оӑ мӑр бюджетӑва 270 миллиард шойт вух йис. Ши кӑтн 233 миллиард шойт вух тӑруптӑсы. 36 миллиард шойт вух – щит профицит (юхтум вухӑт эвӑлт хӑшсӑт).

Ши тумпи депутатӑт тӑм оӑ хӑлум тылӑш мӑра миюм бюджет

оӑнӑн путӑртсӑт. Дума кӑша хӑ Б. Хохряков лупӑс, ши вухӑт план щирн тӑруптӑсыйт.

Щӑлта мирхотн депутатӑт эвӑлт уша павӑтсум, ши хуя-тӑта, мӑтайт тӑм одн пенсия мӑнты мосӑс, тӑп йилуп поступсы щирн еллы одн мӑн-лӑт, дывела мосл Пенсионной фонд хуца справка вӑты, па дыв тӑм оӑ вӑш эвӑлт вухӑн нӑтупсӑтн мӑты оӑнтлдыйт.

Вӑндтӑты верӑт оӑнӑн поступсы ищи йилпатсы. Ин округ правительствӑйн айлат ӑх вӑндтӑты щира квотайт верты питлдыйт. Б.Хохряков лупӑс: «Квота щирн вӑндтылум айлат хуята нумсӑн непек ӑша холуммал юпийн хӑлум оӑ мӑр ши тӑхийн рӑпитты мосл, мӑта тӑхи эвӑлт лӑв вӑндтылдыйт верӑл пӑта вухн сухуптӑсы. Шив рӑпитты лӑв ӑн мӑнл ки, еллы наклат вухн мӑды. Ши тӑхийн лӑв рӑпата ӑн вӑды ки, ши тӑхи ищи наклат вухн пунды».

Хӑл велпӑслӑты верӑт оӑнӑн поступсы ищи пасыра версы. Ин федеральной поступсы иты, мӑн хуцева спортивной па любительской велпӑслӑты вер йира вӑды. Тӑп 2020-мит оӑ Ас хӑлты тылӑш вӑш эвӑлт «любительское рыболовство» щирн щӑта хӑншман питл, хуцы мира тӑп леты щира хӑл велпӑслӑты рӑхл, ши тумпи ши верн арсыр кӑсупсӑт верӑнтты рӑхл.

Надежда
РАГИМОВА

Россия мӑвев яснӑт оӑнӑн путӑртсӑт

Ас нопӑтты тылӑшн 24-25-мит хӑтлӑнӑн Санкт-Петербург вошн вулац мирхот вӑс, хута Россия мӑвевн вӑлты арсыр яснӑт лерамтты верӑт оӑнӑн учӑнойт путӑртсӑт. Мирхот Увӑс мӑв, Сибирь па Дальний Восток шуши мирӑт Ассоциация па шуши мирӑт благотворительной фонд ӑх лӑшӑтсӑт.

А.И. Герцен немпи Ароссийской госуниверситет кӑша С.И. Богданов юхтум хуя-тӑта вӑшца ясӑн лупӑс. Лӑв щирадн, Россия мӑвевн арсыр яснуп мирӑт вӑлдӑт. Хуцыса ши яснӑт кӑтӑдн вӑлдӑт, щит вулац вер, ши ӑхтыйн ин ар хуя-тӑта рӑпитл. Университетӑдн ин «Центр билингвального и поликультурного образования» тӑхи пӑншы, хута иса шуши мирӑт яснӑт лерамтлдыйт.

Хуцыса яснӑт лавӑлдыйт мосл, мирхотн путӑртсӑт учӑнойт Е.В. Головки, Т.Б. Уварова, Т.М. Смирнова па па ӑх. Щӑлта ясӑн мӑнӑс, хуцыса мосл нывремӑт рӑт ясӑн, йис верӑт па литература урокӑт тӑты ӑх рӑпатаел пелы еллы вӑндтӑты. Интӑм Россия мӑвевн ар хуя-тӑта кӑт ясӑнӑн путӑртлӑт, ши оӑнӑн ищи учӑнойт ясӑн тӑсӑт.

А.И. Герцен немпи университетн ар оӑ мӑр

З.С. Рябчикова па М.Я. Барминч

юрн мир профессор М.Я. Барминч рӑпитл. Тӑм ванӑн лӑв 85 оӑ йис. Ёмӑнхӑтлӑд вӑрацӑн ши хӑтлӑнӑн пурайн ищи мирхот верӑнтсы. Лӑв 30 киника хӑншыӑс, щит ныв-

ремӑт рӑт ясӑна вӑндтӑты киникайт, словарят па па утӑт.

Хӑнты ясӑна
тулмашӑт Надежда
НОВЫХОВА

Арсыр ӑх мирхот

Тӑм ванӑн Югра мӑв кӑша ими Наталья Комарова арсыр мир оса тӑхет кӑшайт пидӑ вӑйтантылӑс. Ёмвош округ сыр-сыр айлат ӑх тӑхи кӑша не Юлия Трушкова путӑртсӑлӑ, муйсӑр ӑмӑш етнхотӑт дыв лӑшӑтылӑсӑт.

Ван хӑтлуп тылӑшн 2018-мит одн иса рӑт яснӑт ӑмӑнхӑтл верты лӑпп «Рӑт ясӑн – ан ху-лӑты юхан» немуп ӑмӑш

вӑйтантупсӑт лӑшӑтсӑт. Щирн рӑт яснӑтн арсыр мир эвӑлт нывремӑт арӑт па лӑнӑлтупӑт ванлтӑсӑт. Ши тумпи вӑн хуя-

тӑт ищи дыв ясӑндалн путрӑт лӑнӑтсӑт.

Перна посӑн рӑш мир иерей ики Евгений Кизин ай павтӑс:

– Тӑм оӑ мӑн арсыр вӑйтантупсӑт айлат ӑх кеша лӑшӑтылӑсӑв. Мет лутӑн вер, ай хуя-тӑт Най-Вӑрт нӑмман еллы ат вӑлдӑт.

Югра мӑвн вӑлты мусульман мир имам-

хатыб ики Рустам Аминов ясӑн эвӑлт уша йис, дыв «Ислам и современность» па «Худыева кӑтӑвн рӑш ясӑнӑн путӑртлӑв» немуп вӑйтантупсӑт верӑнтсӑт.

Мир ӑкмум хотн хӑв мӑр арсыр хуя-тӑт ай павӑтсӑт, муй иты дыв лӑхсӑна хӑнтӑт, вухаль па юрнӑт мӑвн вӑлдӑт.

Ульяна ДАНИЛО

Венгрия мұв Посол Ёмвошн

Ёмвошн шуши мир пида Россияйн рәпитты Венгрия мұв Посол ики Норберт Конкой «Торум Маа» йис пурмәсәт шавиман тайты тахийн вәйтантадәс.

«Торум Маа» тахийн рәпитты хәйһән Вячеслав Кондин па Анатолий Брусницин ай павәрт хотән, нянь кәрән, дупасән ай кәртые ванлтәсән. Елды Венгрия мұв Посол ики Норберт Конкой нянь кәр эвәлт каврум нянь сәрн нух таләс.

Щәлта йис пурмәсәт шавиман тайты «Торум Маа» тахийн рәпитты неһәт Светлана Менделева, Елена Цуркан па Неля Низамова Венгрия мұв мойң ех летутәң пәсан күтупа омсәлсәд, вұды нюхи лант йиңкән, каврум няньн лапәтсәдал. Шай яныщ-

Норберт Конкой нянь кәр эвәлт каврум
нянь сәрн нухтал

У. Данило верум хур

мед юпийн дыведа хәнты имие **Наталья Краснопеева** турн тахр (ләпи) севты вер ванлтәс. Хәнты мир учёной ими **Раиса Решетникова** дыв вантман акань ёнтәс па Посол ики аканьн мойләсәд.

Әхәт Россияйн рәпитты Венгрия мұв Посол ики Норберт Конкой

шуши мир пида елды путрәл тәслә вухаль поэт Юван Шесталов нем тайты хотн. Югра мұв депутат хә **Александр Новыхов** финно-угрәт ләхсәңа вәлты вер олаңән ай павтәс. Ма путәртсум, муйсәр верәт «Югра лыдһуптәты» тахи рәт ясәт әхтыин ләщәтл. Щәлта «Хәнты ясәң»

па «Луима сәрипос» немуп газетайһән олаңән ай павәтсум. Вухаль мир поэт не **Светлана Динисламова** «Шесталовские чтения» немуп вәйтантадәс олаңән путәртәс. Щәлта дұв «Именитые богатыри Обского края» немуп киника Венгрия мұв Посол ики Норберт Конкой хәя катлуптәсәд. Вантә, щи непекн венгерской учёной ики Б. Мункачи әктум путрәт рұщ, вухаль па венгерской ясәтн хәншман вәлләт.

Июхды Россияйн рәпитты Венгрия мұв Посол ики **Норберт Конкой** лупәс:

– Югра – мет олаң мұв Россия луваттыин, муй тахия ма яһхсум. Тәта вәщкат па ям нумсуп шуши мир вәлләт. Дыв йис вәдупсәд елды ин тәмхәтл тәдәл.

Ульяна МОЛДАНОВА

«Николай Пирогов» немпи леккар тўтәң хоп ай кәртәта мәһәс

Ас нопәтты тыләщ 29-митн Омск вош эвәлт Ёмвоша «Николай Пирогов» немпи леккар тўтәң хоп юхтәс. Тәд мәр дұв щәта йилпатсы.

«Центр профпатологии» немпи леккар хотн айкеләт тәты хә **Евгений Машаров** лупәс, кәт хәтл мәр щи тўтәң хопа иса мосты пурмәсәт тәты питдйит, щи юпийн 31-мит хәтлән имухты округев хұваттыин мәһәс.

«Центр профпатологии» немпи хот кәщә хә **Николай Ташланов** айкеләт тәс, вет тыләщ мәр 45 воша па кәрта леккарәт мир вантман па ямәдман яһхләт. Мет олаң тахи – щит Нуви сәңхум район Паштор кәрт, щәта леккар тўтәң хоп лыпәт енумты тыләщ 1-мит хәтл вәнты рәпитты питл.

Тәм тўтәң хопн хәт ол 19 леккар хуят рәпитл, вудаң тохтур – **Александр Котов**. Щимәщ тохтурәт рәпитләт: терапевт, хирург, невролог, сем лекшитты хә, пеңк ямәдты хуят, ими тохтур, сем мәшәт лекшитты хуят, ай тохтурәт па па сыр-сыр леккарәт. Кашәң хуят арсыр тохтурәтн вантды, щи тумпи турәхһән хур верты веритл.

«Николай Пирогов» немпи тўтәң хопн 19 ямәдты хот йит вәд, щи тумпи и хотн операциәйт верты рәхл. Тохтурәт лавәрт мөш тайты хуят шивәләдәт ки – имухты

С. Ромбандеева верум хур

тухләң хоп вохты питды. Тәһәд дұң щи хопн яһхум тохтурәт 6073 хуят нух вантсәт па ямәлсәт.

Тәм леккар хот васы мәһәс тыләщ 18-мит

хәтл вәнты рәпитты питл.

«Николай Пирогов» немпи леккар хоп яһхты әш олаңән мұң сайтәв хуща вантаты!

Людмила ГУРЬЕВА

Ар нявремăң хоттел ёх вухăң нётупсыйн мăлыйт

Ас нопăтты тыдăшн Ёмвошн «Югра» немуп айкелăт акаатты тахийн телевиденияйн, радивайн па газетаитн рэпитты ханнехуятăт Югра мўев хотăт омăсты департамент кăща хэ Андрей Кривуляк па социальной развития департамент хуци рэпитты не Людмила Низамова пида вейтантыйлсăт па арсыр айкелăт уша павăтсăт. Тăм мирхотн вѐн кăщайт пугăртсăт, муй ширн 2019-мит олн ар нявремăң айлат хоттел ханнехуятăт ипотека ширн лѐтум хотдал пăта тѐп илѐм пўш сухуптăты вухăң нётупсыйн яма мăлыйт.

Сырья ияха акаашум ханнехуятăт елпийн А. Кривуляк тăмиты лупăс, хути дыв мет олаңан ямсыева нѐмăссăт, муй ширн ар нявремăң хоттел ёха нѐтты, мăта хуятăт тăмхăтл «Айлат семья» нем поступсыя ханшаньщман вѐлдăт.

Округевн вўом «Развитие жилищной программы» ширн ар нявремăң айлат хоттел ёх нётупсыйн мăлыйт, мăтайт сыры олаң вўш ъвăлт иса Ас хăлты тыдăш олаң хăтл 2019-мит ол вўш вѐнта арна вухăт вѐлты хотăт лѐтты пăта тăйлăт. Тăмхăтл тѐп шурăс хѐлумсот ветьяң шимăщ хоттел ёх округев луваттыйн вѐлдăт.

Вантѐ, «Айлат семья» немуп поступсы Югра мўев хотăт омăсты департамент хуци нух ханшман тăйды па ар нявремăң хуятăт иса кашăң тыдăш мăр социальной вухăт мăты тăхи ъвăлт нётупсы вухн немасыя округевн сухуптăлыйт.

Щи юпийн Л. Низамова пугăртăс, хути тăм щос Югра мўв правительства кăщайт кашăң ол мăр нѐмăсдăт, муй ширн ин сырсыр поступсы ширăтн шимăщ ар нявремăң айлат хуятăта ол мăр илѐм пўш иса немасыя вухăң нётупсы тўңширăңа лѐщăтты. Щит пăта тăмăщ вѐн вухăң нётупсѐт ищиты округев кăщайтн кашăң ол мăр тўңширăңа па тѐса вердыйт.

Югра мўв правительства хотн 361-мит поступсы вўйман вѐл, мăта ут хўватн социальной вухăт мăты тăхия ханшум ёх хулыева

ол мăр илѐм пўш вухăң нётупсыйн мăлыйт. Щимăщ нѐтты вер иса заявление непек такды кашăң хоттел хуята китды.

Вантѐ, ин Югра мўевн хотăт омăсты верăт тѐты тăхийн ар нявремăң ёх па нух ханшман вѐлдăт. Щăлта щи тăхи ъвăлт дыв нѐмăң непекдал немасыя социальной верăт тѐты департамента китдыйт, мăта утѐл ъвăлт щитăт елды социальной вухăт мăты тăхия тѐдыйт. Мет юхи хăшум пугайн щи тăхи ъвăлт ар нявремăң айлат хоттел ёха вѐлщи и пўш вухăң нётупсы лицевой сѐт ширн вух лўңатты хот мухты яма сухуптăды.

А. Кривуляк яснăт ширн, дыв хушеда рэпитты хуятăт кашăң ай муй вѐншăк верăт ар нявремăң хоттел ёхдал олаңан ямсыева вейтлăт. Тѐп щит пăта и пўш ол мăр дыв шимăщ хуятăта нётупсы мăлăт. Щи тумпийн Югра мўев хотăт омăсты департамент тахийн рэпитты ханнехуятăт кашăң ол мăр иса уша павăтлăт шимăщ верăт, муй арат вух союмная, кредит ширн, тăм муй тум хоттел ёха елды ипотека ширн вѐлты хотдал пăта сухуптăты ин хăщăс. Вантѐ, и пўш нётупсы ширн мăты вухăт иса кредит нумпия ал питлăт. Хѐн па атѐлт ар нявремăң айлат хоттел ёх ипотека хурасăтн хот лѐтты вухдал шѐңк шимла йисăт, шимăщ семья тăмăщ нётупсыйн ѐн мăла. Тăмхăтл итѐх ар нявремăң айлат хоттел ёх иса немудты вухăң нётупсыйн ѐн па мăлыйт. Щимăщ ханнехуятăт кўтн округ луваттыйн араттелн нѐлсот семья вѐл.

Хотăт омăсты хуци рэпитты

хуятăт па немасыя округев Ипотечной агентства немуп тăхи ъвăлт арсыр мосты айкелăт щи ар нявремăң айлат хоттел ёх олаңан яма уша павăтлăт. Щăлта щи хуятăт тăм юхи хăшум пугайн, иса дыв ширелн, Югра мўев хотăт омăсты тăхия дыв нѐмăң непекдал, лицевой сѐт, мăта ут вух лўңатты тахийн тăйлăт, щив тѐты веритлăт. Тѐп хѐн арсыр нўша вердал ямсыева арталăдыйт па уша вердыйт, щи вўш ъвăлт дыв вѐлщи ипотека ширн лѐтум хотдал пăта и пўш сухуптăты вухăң нётупсыйн па юкантдыйт.

Щăлта Л. Низамова лупăс, хути ар нявремăң айлат хоттел ёх нѐмăт, мăта хуятăт тăм олн ипотека ширн лѐтум хотдал пăта сухуптăты вухăң нётупсыйн мăлыйт, нух лўңатты щира немудты тăхия ѐн вердыйт. Муй арат вухăтн кашăң хѐ муй не па няврем нётупсы ширн юкантды, ищи иса немудты тăхийн уша павăтты ѐн рăхл. Тăмхăтл шимăщ нѐмăң непекăт тѐп Югра мўев Ипотечной агентства тăхийн тăйлдыйт.

Л. Низамова: «Ин араттелн кăтлѐм миллиард шойт вух округев луватн вѐлты ар нявремăң хоттел ёха сухуптăты питлă. Кашăң шимăщ хоттел ёх тăлаңтелн миллион хѐлумсот шурăс шойт вухн юкантды».

Тăмхăтл округев «Айлат семья» немуп поступсыя иса ханшаньщты ѐн рăхл, вантѐ, щи ут иса 2013-мит олн лăп тѐхăрсы. Юхи хăшум олн «Развитие жилищной сферы» йилпа верум поступсы ширн ар нявремăң айлат хоттел ёх ищиты веритлăт ипотека ширн йилуп вѐлты хотăт дывѐла лѐтты. Тѐп ин щи программа ширн дыв иса нѐтты ѐн питдыйт. Щит пăта тăм олн «Айлат семья» немуп поступсыя сырья ханшаньщум ар нявремăң айлат хоттел ёх тѐп и пўш сухуптăты вухăң нётупсыйн мăты питдыйт.

Владимир ЕНОВ

Тәм җәх хуҗа кимит пушәх сема питәс

Уяңхоттел җәх

И. Самсонова верум хурат

Югра мўв кәшә не велҗи сема питум пушхәт хуҗа мойңа яңхәс

Ас нопәтты тыдәш 15-мит хәтәлн иса мўвәтн вәлты мир Мўвтел хоттел җәх җмәңхәтл постәләт. Тәм җмәңхәтл 1993-мит ол лыпәт хойты тыдәшн ООН немуп Генеральной Ассамблея кәшә җәх поступсы ширн ләшәтсы, ләлн хоттел җәх нўшайт оләңән уша верты па щитәт тўңматты.

Югра мўв кәшәйт унтасн тәм олдн тәдәң «Хоттел җәх лапәт хәтл» ләшәтсы. Щиты Ас нопәтты тыдәш 15-митн округ луваттыйн кашәң вош пәльницайн велҗи сема питум пушхәт тәхи хуҗа әңкет па тәпиеләл пәта җмәңхәтл версы.

Җмвошн велҗи сема питум пушхәт пәта тәм җмәңхәтл – мет вудәң хәтл, вантә, дыв хуҗәлә мойңа Югра мўв кәшә не **Наталья Комарова** хуҗа тыдәс. Щиты Тәрува пәта рәпитты айлат неңәт па хәйт, Җмвош округ пәльница вудәң кәшә, нявремәт лекщитты леккар хот кәшә, тохтурәт, ай леккарәт ияха әктәшсәт, ләлн велҗи сема питум пушхәт пәта әмәш па амтәң җмәңхәтл верты.

Сырыя округ кәшә не Наталья Комарова ясәң вўс па лупәс: «Шеңк амтәң па сәмәң, хән няврем сема питл. Тәмхәтл мўң велҗи сема питум лапәт пушәха вўшә ясәң луплүв. Щит

вет эвие па кәт пухие. Ма уша версем, хуты кәт хоттел җәх хуҗи щит оләңмит няврем, па кимит кәт хоттел җәх хуҗа хәлмит пушәх сема питәс па хәлүм хоттел җәх хуҗа – щит кимит тәпие. Щиты шеңк ям. Россия мўв президент ики Владимир Путин партупсы ширн, мўң ар вер верлүв, ләлн хоттел җәх вәлупсы амтәңа па нўшайды ат вәс. Ищиты елды ям па мосты вер верман рәпитты питлүв. Пәмашипа, хуты ма тәмхәтл нын җмәңхәтл ләна юхәтты веритсум. Тәдәңа, уяңа-пишәңа вәдаты!».

Елды велҗи сема әңкиеләл пида әмәш мойлупсәтн мойдәсыйт, щит арәт пида дискәт. Щи арәт увәс айлат җәхлүв пәта искусствайт верәта вәндтыйлты нявремәт арисәт. Щи тумпи пушхәта ай моньшәң киникайт мойдәсыйт. Тәм моньшәт тәпиет пәты Җмвошн вәлты нявремәт

Н. Комарова сәмәйт кўтн җмәңхәтл пурайн

кеши путрәт хәншты айлат не **Наталья Пивоварчик** хәншәс. Тәм ванән лүв хәлмит няврем тәйс. Вәйтантапсыйн лүв щиты лупәс:

– Ай пушхәт пәта моньшәт мәнәма шеңк амтәң вәс хәншты. Вантә, щи пурайн ма сәм илпийн нявремәт тәйсум. Щит пәты моньшәла иса ям нумсәт, хошум ясәт пунсум. Нәмәслүм, хуты путәрләм па диска ләшәтүм арәт тәпиелүва мәстәләт! Вуҗмты елпийн дыв ванкўтлы ләшәтүм мойлупсәв хәләнтты питләт.

Тәм әмәш вәйтантапсы «Вәлупсәв ләвәлдүв» вер ширн

Югра мўв кәшә җәх, округ луваттыйн мир лекщитты па ямәлты департамент хуәтәт, искусствайт центр тәхийн рәпитты җәх па медицинской профилактика хотн рәпитты неңәт-хәйт унтасн ләшәтсы.

Вәйтантапсы сухумты елпийн велҗи сема питум пушхәт әңкет пида Югра мўв губернатор Наталья Комарова пида ияха хўр версәт. Нәмәслүм, тәм җмәңхәтл кашәң хуәт сәмн хўв мәра хәшл.

Ирина
САМСОНОВА

Мирл йис верят тэса вэлдэ

Там ол вэн кер тыдэщ 22-митн Марина Андреевна Канева (Ерныхова) ветьян ола йис. Лүв Нуви сәңхум район Касум вошн вэл, ар ол мәр лап-кайн рәпитл.

Марина Андреевна Сүмәт-вошн 1969-мит одн сема питас. Ая вэдмалн аңкел-ашел пида Вүтвошн вэс. Вет класс вэнты щата вэнлтыдэс. «Хәдмит класса мәнмемн аңкем-ашем Касум воша рәпатая партсайнән. Дын совхозн рәпитсәнән. Тыв кәсәлсүв. Ашәм – Андрей Александрович Ерныхов, аңкем – Татьяна Филипповна Ерныхова. Ашәм совхозн вүды лекшитты тохтура ар ол мәр вэс, аңкем вухсар вошн рәпитас. Мүң семьяевн ма хәлүм апщи тайсум па и апәлне. Вет няврем вэс, и ашәм әнтәма йис. Ашколайн тәта Амняйн вәнлтыйдсум, яң класс етшуптасум», – лупас Марина Андреевна.

Ши юпийн лүв Ёмвоша вәнлтыйлты мәнәс. 1988-мит одн торгово-кооперативный техникум етшуптас, вух лүнәтты неңа йис. Щәлта Амняя юхтас, рыбкооп хуши вух лүнәтты неңа вэс. Мулты арат ол мәр щиты рәпитас, ин лүв лапкайн Касум вошн пиркашека вэл.

Икел – Михаил Николаевич Канев – сәран хә. Лүв Касум вошн сема питас, совхозн рәпитас. Ин Верхнекалымский ЛПУ хуши Касум вошн рәпитл. Там ол Ас потты тыдәщн 55 ола йил. Ая вэдмалн аңкел-ашел пида вүды

Андрей Александрович па Татьяна Филипповна Ерныховнән

Марина Андреевна Ирина Плешкова апәлнеңәл па лүв эвэл пида

Н. Рагимова верум хура

тащәтн яңхәс, щата енмәс. Ашәл әнтәма йис, аңкел – Евдокия Ермолаевна Канева – ин Касум вошн рүтышуман вэл.

2018-мит одн 25 ола йис ши пура вүш эвәлт, хән Михаил Николаевич па Марина Андреевна Каневнән яха мәнсәнән. Дын кәт няврем енмәлсәнән. Иван пухән ешавәл 25 ола йил, Верхнекалымской ЛПУ хуши ин рәпитл. Анастасия эвән ашколайн яңмит классән вәнлтыйл.

Мосл лупты, Марина Андреевна ентәсты сәмәң. Лүв айтәдн вүды сух эвәлт пуркайт, молупшетн ентәл. «Ай пураемн юлун вэдмемн аңкем ваньщәсәс, мулты ентәс, ма ванән омәссум. Ваньщәсәлә, пүвәтләлә, ма түң юда ентләдам. Ашколайн вәнлтыйлдем пурайн, алпа, щиты ентәсты вәнлтәсыюм», – нәмәсыйл М. Канева.

Интәм лүв арсыр хәнты ләмәтсух ентты хошл, хуят лүв эвәлтәда мулты пурмәс вохл ки, лүв щит ентәл. Ашәл тыньщәң сәвл, нымәл верл, аңкел ищи пуркайт ентәл. Тәнял ол вүдәң әх емәңхәтләң аңкелн-ашәлн верум па лүв әнтум пурмәсәт тынесман долас.

Лүв аңкел-ашәл «Осәтные» немпи община тайләңән. Ши оләңән лүв щиты путәртәс:

«Вәнт кәртәв аңкаңкем-аңщәсем эвәлт хәщәс, дын щата вүды лавәлман, вой-хүл вәлпәслуман вәсән. Дын вәлум хотләл щата худна вәлдәт. Ши утләл мүң ләщәтсәлүв, щата вәлдүв, ар хот тайлүв. Рәтналүв ищи вүлэт тайсәт. Общинаев түң әш хүват 17 километра вүшн омәсл. Тәдн «Буранән» яңхлүв. Лүңән хопн юхан хүват еша хүвшәк, щос мултас кем мәнты мосл. Вәнт шушев вәнты машина әш әнтәм. Ма «Буранән» ищи яңхлүм. Ашколайн вәнлтыйлдемн ши утн наврәлсум, кәсупсәтн кәссум. Вүдыйн ищи хошлүм яңхты. И пүш тәта ищи кәссум».

Андрей Александрович па Татьяна Филипповна Ерныховнән ин вәнтән вәлман ән па мәрәмәлийнән. Иса пурайн дын хушана нявремдән па хилыдән юхтыйлдәт. Сүс пурайн йис телдн воньшумут воньщман вәнта яңхләт. Ши тумпи хүл вәлпәсәләт, вүдыдал лавәлдәт. Ар рәпата тайләт.

Интәм Марина Андреевна 50 ола юмал паты вән вүща ясәңән китлем. Уяңапищәңа, тәлаңа, яма ар ол мәр ат вәл па рәт мирл йис верят нявремнәла ат мәлдә. Тәлаң әш, тәлаң күр!

Надежда РАГИМОВА

Рэт яснәта нывремәт вэнлтәләт

Ас нопәтты тыләш 21-мит хәтәлн Ёмвоша хәнты, вухаль ясәңнәна нывремәт ашколайтн па колледж хуца вэнлтәты ёх әктәшийдсәт. Тәм вән мирхотн путәртсәт ши оланән, муй иты ашколайтн нывремәт рәт яснәт вэнлтәләт.

Югра мўн вэнлтыйдты верәт тәты тәхийн рәпитты ими **Лариса Цулая** хәнты, вухаль па юрн яснәт уша верты оланән ай павтәс:

– Нывремәт вэнлтәты верн мет лутәң сурт – щит айлат ёх рәт яснәта вэнлтәты. Щәлта Россия мўн вэнлтәты верәт тәты тәхет щирн кашәң эви, пух рәт ясәңнә пәкд вэнлтыйдты. Ши пәта Югра мўн ашколайтн нывремәт хәнты, вухаль па юрн яснәт уша верләт. Ин йилуп щирн айлат хуятәт вэнлтәты «Образование 4.0» немуп вер дэщәтлүв. Щит мўң интернет унтасн вәнт кәртәтн вәдты эвет па пухәт вэнлтәты пилдүв. 2019-мит олн сўсн мәтта вәнт кәртән тәмиты нывремәт вэнлтәты олңитлүв. Вәнт шушийн вәдты ай ёха ашкола эвәлт интернет унтасн арсыр урок верты утәт китты пилдайт. Щәлта дыведа ши утәт тәса хәншты па верты мосл. Ши тумпи интернет хүват ныврем вэнлтәты хәннәхә лупл, муй иты йма па тўңа рәпитты.

Ёмвош округ вэнлтыйдты верәт тәты департамент хуца кәпәртты не **Надежда Костылева** шуши мир рәт яснәт елды тәты верәт оланән ясәң лупәс:

– Ин Югра мўн ашколайтн хәнты, вухаль па юрн яснәт оланмит па 11-мит классәтн факультативной щирн тәп уша верләйт. Иса округ луваттыйн рәт яснәта нывремәт вэнлтуман 36 хуят рәпитл. Щәлта 2018-мит олн вухаль ясәңнә 1-мит класс вўш эвәлт 4-мит класс вәнта йилуп киникайт есәдсүв. Щәлта ин 5-мит па 9-мит классәтн вэнлтыйдты эвет па пухәт кеша вухаль ясәңнә киникайт дэщәтлүв. Ши тумпи 10-мит классәтн вэнлтыйдты ай ёх кеша Югра мўн йис верәт оланән киника хәншлүв, ши ут сўсн ашколайта китлэв.

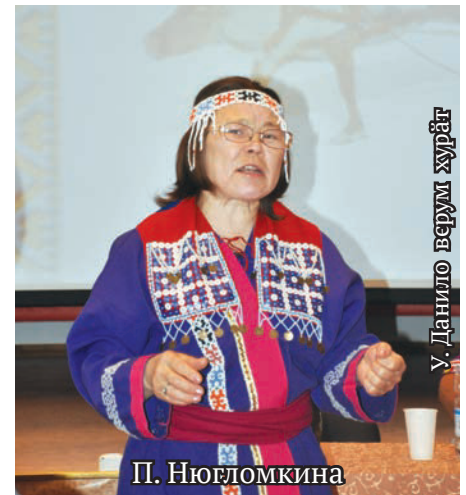
Тәм мирхота Югра мўн арсыр

Л. Захарова ёх вэнлтәл

Неңәт мирхот-пурайн

П. Ньюломкина

У. Данило верум хурәт

вошәт эвәлт ныврем вэнлтәты ар хуят юхтыләс. Дыв путәртсәт, муй иты ай хуятәт рәт яснәт вэнлтәты хуцты. Сўмәтвош район Саранпауль кәртән «Оленёнок» немуп нывремәт хәтл мәр тайты тәхийн вухаль ясәңа нывремәт вэнлтәты ими **Ольга Лелятова** путәртсәлэ, ай тәпиет пила арәт, моньщәт уша верл. Лүв яснәл щирн, дыведа щит әмәш.

Щәлта Амня вошн ашколайн эвета, пухәта хәнты ясәң тәты не **Любовь Захарова** ванлтәслэ, муй вўрн лүв йилуп щирн нывремәт вэнлтәл. Сәрханл мўн Угут вошн нывремәт хәнты ясәңа вэнлтәты ими **Полина Ньюломкина** лупәс:

– Ма хуцама вәнт кәртәтн енумты эвет па пухәт вэнлтыйдләт. Дыв ард пелкедн рәт яснәл йма тайләл. Мўң дыв пидала нохрәтн юнтлүв, тунты эвәлт юнтутәт верлүв. Арсыр арәт,

моньщәт вэнлтәлүв.

Айлат ёх вэнлтәты хуятәт мирхотн учёной хәннәхәйт яснәт уша верты оланән иши путәртсәт. Филологической наукайт доктор ими **Наталья Кошкарёва** лупәс, хуты тәм йисн худыева хәншәта арсыр яснәт ихурасупа хәншты мосл. Ас-угорской институтн рәпитты не **Ольга Ерныхова** мет олан хәнты ясәңа нывремәт вэнлтум хуятәт оланән ай павтәс. Лүв яснәл эвәлт уша йис, 1930-мит па 1950-мит олатн рўщ перна посәң пәпәтн вэнлтум непекәң ёх эвет, пухәт вэнлтәты вўянсәт. Мет олан хәнты ясәңнә букварь 1930-мит олн Пётр Хатанзеев хәншәс.

Тәмәш мосты мирхот Югра мўн вэнлтыйдты верәт тәты тәхийн кәпәртты хуятәт па «Институт развития образования» немуп тәхийн рәпитты ёх дэщәтсәт.

Ульяна ДАНИЛО

Елена Шуганова айлат финно-угрәт күтн вудаң нәм холумтәс

Ас нопәттә тыләш 20-25-мит хәтләтн Ёмвошн «Финно-угорской тови – 2019» немпи айлат ёх пәты Мүвтәл вән вәйтәнтупсы вәс. Тәм арәң-якәң ёмәңхәтл кәт ширн ләшәтсы: олаң – «Югра мұв финно-угрәт вәйтәнтупсы», кимит – «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019».

Шиты вет хәтл мәр вошев шюр айлат ёх пәта ёмәңхәтләң хәра йис. Россия мұв арсыр вошәт па па хон пеләк Венгрия, Финляндия па Эстония мұвәт эвәлт мойна юхтум ёх пәта арсыр вәйтәнтупсәт, лүңтупсәт, етнхотәт, арәң-якәң верәт, мирхотәт, вәнтупсәт, вәнтәтәйтл хәрәт ләшәтсыйт.

Мәнема мет әмәш «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» кәсупсы олаңән уша верты вәс. Тәм хурәмәң ёмәңхәтл Россия мұв луваттәйн нивл пұш ләшәтл. Сырыя Мордовия, Удмуртия, Карелия мұвәтн әктәшийдсыйт, Югра мұвевн – мет олаң пұш.

Шиты 2019-мит ол Югра мұв кәсупсыя Карелия, Мордовия, Марий Эл, Коми, Удмуртия, мет олаң пұш Ямал мұв па Санкт-Петербург вош эвәлт айлат неңәт па хәйт юхәтсәт.

Ас нопәттә тыләш 21-мит хәтләтн искусствәйт верәта вәнтәтәйт хотн ши ёмәңхәтл пұншы.

Нух питум неңән
Е. Шуганова па М. Кутасова

Югра мұв губернатор **Наталья Комарова** мойна юхтум мира лупәс:

– Мұң хулыева – рәт ёх! Финно-угорской па самодийской хоттел ёх – шит 20 миллион хәннехә. 24 финно-угорской мир эвәлт 17 мир Россия мұвн вәлләт. Мәта ёх рәт ясаңдал, культура верләл дерамтләт па елды тәдәт. Вантә, йис арәт, моньшәт, путрәт па иса йис верәт хұват культураев олаңән уша павәттә шир вәл.

Мүвтәл «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» немуп

кәсупсәтн нивл хурасәң финно-угорской айлат не кәсәс. Шит Маргарита Кутасова Марийской государственной университет эвәлт (Марий Эл), Юлия Кинякина Н.П. Огарёва немуп Мордовской государственной университет эвәлт (Мордовия), Анна Махотина Питирим Сорокин немпи Сыктывкарской государственной университет эвәлт (Коми мұв), Юлия Сунцова Удмуртской государственной университет эвәлт (Удмуртия), Ольга Ашихмина В.Г. Короленко немуп Глазовской государственной педагогической институт эвәлт (Удмуртия), Татьяна Климова Ямалской многопрофильной колледж (Ямал мұв), Екатерина Марченко Петрозаводской государственной университет эвәлт (Карелия мұв) па Елена Шуганова Югорской государственной университет эвәлт (Югра мұв).

Анна Махотина. «Коми Айлат ёх «МИ» оса тәхи кәша. Коми мұв айлат ёх арсыр рәпата верәт тәты оса тәхи боец хуят. «Северной десант» немпи патриотической вер тәты айлат не. Сыктывкар вошн Удорской мир оса тәхи кәшая вәл. Шәлта 2017-мит олн Коми мұв хұваттәйн «Райда-2017» немуп айлат неңәт кәсупсыйн интернет голосования ширн олаңмит тәхия питәс. Айлат Анна унтасн па лұв әрәлн «Рәт ясаң – мирев вудаң тәш» немуп межрегиональной проект вер ләшәтсы. Анна Махотина ванкүтл Сыктывкар вошн ёмәңхәтләта якты-ариты па етнхотәтн ясаң тәты хуята вохлы.

Маргарита Кутасова. Айтәдн Маргарита якты вер сәмәна тәйл. Шит пәта вәна ювмәдн якты вер елды тәты питәс. Интәм лұв әнтә тәп Марийской государственной университетн вәнтәйтәдман вәл, Маргарита 30-летия Победы немуп культура хотн балетмейстера па «Цармис» якәң ёх күтн вудаң якты айлат неңә вәл. «Сәмән, апрәң па хәрши рәпата уяң ед вәлупсы мәл», – шиты Маргарита ипұша лупл.

Неңәт лыв олңәдн айкеләтәдәт

Щиты лўв вәд, хәтл-ат рәпитл. Ши тумпи әрашты вер мосман тайл. Киникайт лўңәтты лўведа ищи әмәш, «русская классика» мет олаңән.

Ольга Ашихмина. Ай пура вўш эвәлт Ольга ариты-якты хәрн мир ешалт арийл, якл па ушхуль утәт ванлтал. Лўв «Кантилена» немпи арәң имет тәхийн рўш, удмуртской па английской ясәәтн арийл. Айдат неңа удмурт мир йис вәлупсы, йис верәт олаңән уша павәтты әмәш. Ванкўтлы лўв ши олаңән киникайт лўңәтл. Английской ясәң елды вәндтал, арәң па нарәсты вер олаңән научной путрәт хәншәл. 2018-мит одн «Чеберай Дышетесь – 2018» кәсупсийн «Мисс «Национальный колорит» немн пунса.

Екатерина Марченко. Петрозаводской университет хуца прибалтийско-финской филологияйн вәндтйыл. Лўв финской па карельской ясәңән сәмәңа тайл. Ястәл, хути тәм давәрт ясәңән, тәп рәпата пела сәмәң хуят тәса вәндтәты веритл. Щит пәта елды Екатерина финской ясәң пида рәпитты ләңхал. Университет хуца лўв профком хуца апрәң неңа вәд. Арсыр мирхотәт ләшәтл: «1930-мит оләтн вәлум якты хәрәт», «Арсыр ясәәт вәндтәты айлат не», «Нявремәт әмәңхәтл». Екатерина – мира нәтты айлат неңие, лўв сәмела ям, хән хуята кўш ясәңән, кўш верн нәтты веритәс.

Юлия Кинякина. Тәм айлат неңие якты па ариты вер сәмәңа тайл. Ванкўтлы вудаң Мордовской әмәңхәтәлн мир ешалт арийс па якәс. Интәм вәндтәты тәхийн арсыр әмәш верәт ләшәтл, дәдн айлат әха университетн әмәш ат вәс. Юлия мокшанской ясәңән путрәт хәншәл. Кәт пўш мордовской литература кәсупсийн нух питедәс. Мордовия мўв кәша лауреат премия әша павтәс. Ши тумпи Юлия сәк кәрәтты вер мосман тайл. Ши йис вера лўв аңқаңкелн вәндтәсы. «Шумбрәт, Мордовия» кәсупсийн сәкәң хурамәң пурмәсәт вермәл пәта лўв «Мастер года» нем холумтәс.

Юлия Сунцова. Ариты па нарәсты юхәтн юнтты тәхи етшуптәс. Лўв яма арийл па «фортепиано» немпи нарәсты

Айдат неңәт ремёслайт хотн хурамәң едсуж версәт

И. Самсонова верум-хураг

утн тәса юнтты хошл. Ариты верн вошәң, район, республиканской, всероссийской па мўвтел кәсупсәтн нух питедәс. Щит «Чеберай Дышетесь» кәсупсийн «Сыяң тур сый» верн, «Мўң ийха» немпи арәң-якәң кәсупсийн лауреат. Щәлтә йилуп ширн хурамәңа арәт ариты кәсупсийн олаңмит степень лауреат нем холумтәс. Ши тумпи П.И. Чайковский Россия мўвтел арәң кәсупсийн ищи нух питедәс. Юлия дегут арсыр ширн кавәртты па киникайт лўңәтты вер ищи мосман тайл.

Татьяна Климова. Тәм юрн неңие рәт ясәң, йис верәт па иса юрн мир вәлупсы яма вәлдә. Тәмхәтл вәнты лўв рўтышәты пурайн вән хуятләл пида нәрум мўва вўләт лавәлман яңхәл. Щиты рәпата пела сәмәң эвие «Ямал потомкам» айлат әх оса тәхи кәша ләңкәр хуята вәд. Щәлтә «Лидер» немуп апрәң айлат әх хуца рәпитл. «Нәрум мўв сәм» арәң-якәң әх тәхия луңман вәд. Илатн лўв па әхләл иты Кев мўва «Рай Из» немпи репа яңхәс. Әрашты кәсупсәт эвия әмшәт, щит пәта ванкўтлы лўв тәм верн ищи нух питедәс. Етнхотн тәм юрн эви Зоя Лозямова хәншум ар арийс.

Елена Шуганова. Югорской университетн хәдмит курсән педагог-психолог хәннехәя вәндтйыл. Елена әнтәсты, тыйты, сәк кәрәтты йис верәт мосман тайл. Олюпн хўрәт хәншты лўвел ищи әмәш. Айлат хәнты неңие «Югра хәсыет» немпи якты оса тәхия луңман вәд. Елена рәт ясәң еша тайл, щит пәта айл-тыева хәнты ясәң вәндтәл. Лўң рўтышәты пурайн хәнты эвие

«Пешие» немуп хәтл мәр пушхәт лавәлты хотн рәпитл. Интәм Елена рәтна лерләл олаңән уша верл па щитәт непека пунл.

Кәсты хәтләтн финно-угорской эвет «пицца» немпи нянь палсәт, «Торум Маа» тәхия мойна яңхсәт, щәта хәнты кәрн нянь версәт, әхәлн ювтәтылсәт, Емвош ремёслайт хотн футболка едсуж хурамәңа ләшәтсәт, пресс-конференция яңхсәт.

24-митн «Югра-классик» немпи ариты-якты хотн хурамәң «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» кәсупсы ләп тәхәрсы. Ши елпийн кашәң неңие лўв олңелн айкел тәс: йис дәмәтсужләл ванл-тәсәт, йис лерләл олаңән лупсәт, рәт мирл арләл-якәл па иса йис верләл әмшә алысәт.

Әхәт уша йис, «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» нем М. Кутасова Марий Эл мўв эвәлт холумтәс. «Мет арәң-якәң эви» верн О. Ашихмина Удмуртия мўв эвәлт, «Мет хурасәң эви» – Е. Марченко Карелия мўв эвәлт, «Мет верәң эви» – Ю. Сунцова Удмуртия мўв эвәлт, «Йис верәт лавәлман тайты эви» – Е. Шуганова Югра мўв эвәлт, «Мет тәса па хурамәңа дәмәтсуж әнтты эви» – Ю. Кинякина Мордовия мўв эвәлт, «Мир пириком хурасәң эви» – Т. Климова Ямал мўв эвәлт, «Мет әмшә айкеләт ләшәтты хуят» – А. Махотина Коми мўв эвәлт, «Мет тови нумсәт» – М. Кутасова Марий Эл мўв эвәлт па «Вице-Мисс студенчества Финно-Угрии – 2019» нем Е. Шуганова холумтәс.

Ирина САМСОНОВА

Нявремәта тәта әмәш вәлты-холты

Угут кәрта яңхемн ма хурамәң кәрәш кирмәш хот шивалдсум, ши хот пұңәлн нявремәт юнтсәт, ширн ма имухты уша версем, шит ханты нявремәт вәлты-холты хот. Шив лұңмемн ма нявремәт вантман тайты не Мария Анатольевна Дмитриева пида вәтаңа йисум. Лұв тәм хот аяс па имухты айкел тәс.

М.А. Дмитриева кәт непек тайл, и ширн лұв хәтл мәр ай нявремәт вантман тайты не, кимит непек ширн – математика па информатика урокән тәты не. Лұв 18 ол Угут кәртән интернат хуца рәпитл.

Тәм не эвәлт уша версем, тәм йилуп хота лыв 2014-мит олн лұңсәт. «Хұвн 1998-мит олн катра интернат хотн 108 няврем вәс, шәдта имухты 70 эви-пұх йис. Юхи хәшум оләтн еша аршәка пушхие мұң хуцева юхәтл, интәм ияха лұңәтты ки – 86 няврем. Мосл лупты, Каюково кәртән иши интернат вәл, шәта 30 ханты эви-пұх вәл па әшколайн вәндтәйл», – лупәс М.А. Дмитриева.

Оләңмит этаж хуца интернат кәща не, психолог не, ай тохтур не, хот вантман тайты ёх вәлдәт. Ши тумпи тәта вән хот йит, хута нявремәт етнхотәт вантләт.

Кимит этаж хуца пу-

хәт вәлдәт, хәдмит хот кәршәттейн – эвет. Лыв хот йитн кәт-хәлум хуят пида вәлдәт. Хот йит эвәлт тәп етлән – ванән певәдты па ай хот вәлдәңән. Вән ләты хот вәл, хута пушхиет аләңсахат, хәтл кұтупн па етн деләт. Ши тумпи интернатн па ләты хот йит вәл, шәта эвет-пұхәт шай янышты веритләт.

– **Мария Анатольевна, муй ширн нявремәт тәта вәлдәт?**

– Эвет-пұхәт әшкола юпийн юхтәйлдәт, еша камн юнтләт, шәдта ләты мәнләт. Ши юпийн «Ром шос», ши пурайн пушхиет еша рұтьшәдәт, хуйтат еша улдәт, хуйтат телевизор вантләт, хуйтат немасыя хот йитн юнтләт па па әмәш верәт верләт. 16-18:00 шосәт вәнты нявремәт урокәт верләт, мұң лыведа нәтлүв. Ши тумпи итәх пушхиет арсыр верәта вәндтәйлдәт яңхләт. Пұхәт әрәңа-кәсәңа йиты ләңхаләт, ширн

Л. Гурьева верум хура

Нявремәт воспитатель не пида

спортзал хуца яңхләт. Итәх хуятәт культура хот хуца юх эвәлт арсыр хурамәң пурмәсәт верты вәндтәйлдәт. Ма эвет пида сәк кәрәтты, ёнтты па па ими верәт тәлум. Мұң интернатәвн немасыя ванлтупсыйн нявремәтн верум пурмәсәт альман вәлдәт. Людмила Георгиевна Давутахунова ариты-якты верәт пелы сәмәң нявремәт пида рәпитл.

Мұң хуцева нявремәт вантман тайты 13 хуят рәпитл.

Интернат хұват яңхемн ма еша нявремәт пида путәртсум. Лыв

лупсәт, хуты Угут кәрта вұт кәртәт эвәлт юхәтсәт. Юлн вәдман әңкидал-ашидал арсыр верәтн нәтләт. Лыв рәтләл такды шеңк мәрәмәдйит. Итәх пұхәт әшкола юпийн елды рәт вәнт кәртләда керләты вурәтләт па елды вәлупсәл хұват хұд па вой ведпәслуман вәлты. Иса эвет-пұхәт лупсәт: «Мұңева тәм йилуп ләшкам хотн шеңк әмәш вәдты, хот йитәт вәнәт. Тәта мұң ләхсәңа вәлдүв».

Людмила ГУРЬЕВА

Эвет аканят пида юнтләт

Пұхәт әрәңа йиты ләңхаләт

Ханты мир учёной не 50 ода йис

Вэс ки Артанзеев ханты мир кәнащ хә, хуты ханты лүв рәтәд хуца учёной не питл – щит Софья Владимировна Онина. Вантэ, лүв аңкаңкел Анастасия Захаровна Пырысева, эвел опрашнемл Артанзеева вэс. Щит Кунавятской мұвев ханты кәнащ рәт. Там ванән С.В. Онина 50 ода йис.

Софья Щаня юхан мұвн Лорвош район Тильтим көртән Ас нопәтты тыләщ 20-мит хәтлән 1969-мит одн сема питәс. Лүв аңкел-ащел Владимир Данилович па Мария Гавриловна Талигиннән вұды тащ лавәлсәңән, хұл па вой велпәсдуман вәсәң. Лыв семьяелн нивл няврем енмәс, Софья – нялмит пушхие вэс. Там ханты семья эвәлт ар хуят вәтаңа йисәт, хуйтат Увәс мир кәсупсәт елды тәләт, Софья ханты ясәң дерамтман вәтаңа йис.

Н.Б. Костылева С.В. Ониная хошум ясәт лупл

Софья айтелн нумсән Сэвия енмәс, вәнд-тыйлты вер пелы шеңк сәмәңа вэс. Ашколайн йама вәндтыләс, щирн ипұш «Орлёнок» немпи рұтьщәты тәхия йңхәс. 1987-мит одн Софья Талигина Овкәртәң ашкола йама етшуптәс. Щи юпийн имухты Петра воша мәнәс, щәта А.И. Герцен немпи пединститутн вәндтыләс. Вүдең семьяйн енмум эви вұды тайты верн вәлум ясәт әкәтты олңитәс на нумсән непек хәншты питәс. Институт етшуптумал юпийн лүв Ёмвошн педколледжән, мұв хәри рәпата верәт вәндтәты академияйн айлат ёх рәт ясәң, ханты па вухаль мирнән йис вәлупсы, шүкщәты па па верәта вәндтәс. Ям арат ол па хон пеләк Венгрия мұв Будапешт хон вошн Лоранд Этвеш немуп университетн айлат ёх ханты ясәңа вәндтыләс. Там ванән ма хәлсум, муй щирн айлат мадъяр учёной не Жофия Ковач (Шон) йама Лорвош мұв ханты ясәңән путәртәл. Лүв, неш, С. Онина эвәлт мұң ясәв вәндтыләс. Мұң учёной неңев рәпитәс, тәп иса пурайн елды вүдең ёх ясәт дерамтәс,

нумсән непекәт хәншәс. Елды щи ясәт олаңән вән диссертация непек холумтәс. Щи пурайн лүведа мет така нәтәс мари мир вән учёной хә Ю.В. Андуганов. Иса вәлупсәд хұват ханты ясәвн әмәщ верәт дерамтәл. Щимәщ хәннехә эвәлт иса мұвәтн вәлды мир мұң тащәң ясәв олаңән уша верләт, вәнтәләт, дерамтләт. Софья Владимировна, вән пәмашипа щит пәта.

С.В. Онина 50 ода йовмалн вән научной мирхот ләщәтәс. Щәта учёной ёх нумсән непекәт лұңәтсәт па путәртсәт, муй щирн там йисн Югра мұвевн ханты ясәң елды тәлы. Мирхот олңитум пурайн әнтә тәп Россия мұв непекәң ёх лүведа йм вұща ясәң лупсәт, па хон пеләк мұвәт эвәлт учёнойт ищи хошум ясәт китсәт. Щит Венгрия, Финляндия, Германия па па мұвәт эвәлт. Ханты мир учёной не Софья Онина арсыр мұвәтн учёной ёхн вәйтлы. Мет әмәщ вәс хәләнтты, хутыса Овкәртәң ашкола нявремәт вәндтәты ёх лупсәт, хуты там йисн дыв вәндтум эвета-пухәта ванкұтлы путәртләт: «Софья Онина иты йама вәндтыйлдыт мосл!

Вантэ, лүв вән учёной неңа йис».

Софья Владимировна Онина вәлупсәд хұват ханты мир ясәң, литература, шүкщәты па па верәт тәл, щирн научной мирхот пурайн арсыр мосты верәт олаңән путәрт тәсыйт. Ипұляң поступсәт вұты, ясәв дерамтты, шүкщәты па па верәт олаңән путәр мәнәс. Айлат ханты учёной не Анастасия Шиянова хәннехә хурас олаңән ясәт дерамтәс, нумсән непек хәншәс.

Рұщ учёной не Алевтина Пыхтева уша верәс, муйсәр ясәт рұщ ясәңа шуши мирәт эвәлт юхәтсәт.

Ханты мир йис вәлупсы дерамтты учёной не Татьяна Молданова лупәс, хутыса мосл йис пура вұш эвәлт хәшум ләмәтсүхәт елды тәса ёнтты, и ләмәтсүхн тәп и-кәт хәнши верты рәхл. Вантэ, там йисн итәх ханты имет сәхн, нәй сәхн щикем ар хәнши, ар сәк ёнтты питсәт, щит вер хән?

Удмуртской госуниверситет хуца рәпитты профессор не Наталья Кондратьева лупәс, муй щирн там йисн әмәщ верәт ләщәтдыйт, ләдн

удмурт мир нявремәт па айлат ёх рәт ясәң пелы сәмәңа ат вәсәт. Муйсәр ишимәщ верәт ләщәтдыйт ханты нявремәт пәта, мұңева «Нумсән ёх» тәхи кәща не Марина Кабакова ай тәс. Щәта, неш, вән хуятәт нявремәт пида тәп ханты щирн путәртләт.

Округ шуши мир ассамблея хуца рәпитты хә Александр Пурьшев путәр тәс, муйсәр поступсәт юхи хәшум оләтн вұсыйт шуши мир вәлупсы, ясәт лавәлты па елды тәты пәта. Ияха лұнәтты ки, там мирхота 30 мултас научной непек ләщәтман вәс. Ешавәд щитәт худыева ай кинивитән етләт.

Ешәк Софья Владимировна, сема пигтум хәтлән пида! 50 ол – щит хұв әш, щи арат ол мәр нәң рәт мирен пәта щикем ар ям вер версән, вән пәмашипа нәңәна! Елды ищиты рәт ханты ясәвн дерамта, щәта әмәщ верәт вәйта! Нәң хотән иса йама ат вәл! Щаня мұв ләңхәтн ат лавәлдыйн! Хұв йис, хұв нәпәт тумтака вәла! Мұң нәңен мосман тайлзәв.

Людмила
ШУЛЬГИНА

Там йисн нявремат рэт ясґа вѐнлтаты лаварт вѐл. Хутысаты ши вер Удмуртияйн верды, ши олаґан «Билингва» немуп тахи кѐща не Татьяна Геннадьевна Волкова III-мит Мўвтел художественной культура мирхотн (2017) па Год языков коренных народов в России (2019) немуп вѐйтантупсийн ай павтас. Мосаґ, лўв путрѐл хантѐта па ву-халѐта, хуйтат нявремат вѐнлтѐлт, ѐмѐщ лўнѐтты питл.

Удмуртской ясґаґан путартты ѐмща йис

Юхи хѐшум хѐлумьяґ ол Удмуртия мўвн айлат ѐха рѐт ясґел па дыв мирѐл йис вѐлупсы уша павѐтты ѐмща йис. Щит вўраґан арсыр тѐхет пўншсийт, хута дыв якты-ариты па пурмѐс верты пиньщѐсѐт. Итѐх тѐхетн кубыз, крезь немуп нарѐс юхѐт вердыйт па щитѐтн мир юнтты вѐнлтыйлдѐт. Щимѐщ тѐхетн айлат ѐх немасья рѐт ясґаґан путартлѐт. Ши вер пѐды вантман мўн нумѐсн юхѐтсыюв, муй щирн нявремат ивѐнтлы удмуртѐт па рўщ ясґаґаґан путартты вѐнлтаты.

«Билингва» хуши рѐт ясґаґ ишѐкды

2015-мит одн национальной политика министерства унтасн мўн «Удмуртский центр билингвизма «Билингва» немуп тахи пўншсўв. Ши ут «Укрепление единства российской нации и этнокультурное развитие наро-

Хотѐґ ѐха рѐт ясґаґ

дов России (2014-2020 годы)» па «Этносоциальное развитие и гармонизация межэтнических отношений в 2013-2020 годах» немуп поступсѐґан вўраґан лѐщѐтсўв. Щит вертыѐ «Ассоциация учителей родного языка», «Удмурт нылкышно кенеш» («Удмурткайт тахи»), Республиканской лѐхсѐна вѐлты хот мўңева нѐтсѐт. «Билингва» вермев пурайн нѐмѐссўв, щѐта ѐґкет-ѐщѐт ат уша верлѐт – нявремат пила вошн вѐдман иши рѐт ясґаґан путартты мосл.

Сайт – щит ѐґкета-ѐщѐта мосты тахи

Мет сыры <http://ru.udmbilingva.ru> тахи версўв, хулта нявремат

вѐнлтаты ѐх, логопѐдѐт, психологѐт па арсыр непѐкаґ ѐх непѐкѐт пунсўв, лѐдн ѐґкет-ѐщѐт щитѐт ат лўнѐтлѐт. Ши утѐтн ханшман, муй щирн нявремат удмуртѐт па рўщ ясґаґаґан ивѐнтлы вѐнлтаты мосл. Ши юпийн ар хуѐт ши непѐкѐт лўнѐтты питсѐт. Щѐлта сайтан ай павѐтлўв, хѐн мирхотѐт па каш верты тѐхет питлѐт. Мирхотѐт мѐнум юпийн мирев мўңева ханшлѐт, муй дывѐла мѐстѐс па елды муй уша верты лѐнхалѐт. Ёхѐт сайт хуши дывѐла ши верѐт олаґан ханшлўв.

Билингвальной мирхотѐт каш верты тахи хураспет

2016-мит ол вўш ѐвѐдт мирхотѐтн учителята па ѐґкета-ѐщѐта

Нявремат вѐнлтѐлдыт

Татьяна Волкова няврем пила

«Нуныкай» («Ай пушăх») немуп тăхийн

давăлты мосл

путăртсăв, муй ширн эвет, пухат удмуртской па рўщ ясаңна вѐндтăты. Щит вермев пурайн нявремăт па аңкет-ащет атэлт хот йитăтн вѐндтăсăв. Щи ѐх пида билингвизм вер вѐты хуят, психолог па удмуртской ясаң вѐты логопед рѐпитсăт. «Мугур» немуп тăхийн рѐпитты не Вера Дубовцева ай ѐх сухта эвăлт пурмăс верты вѐндтăс, Нина Тарасова дывела ванлтăс, муй ширн турн эвăлт пурмăс верты. Щи тумпи пухат па эвет удмуртской нарăс юхăтн юнтты вѐндтăйдсăт.

Кăт ясăуп тăхи мирхот

Билингвизм немуп мирхотăт вермев юпийн кăт йилуп вер лѐщăтсăв. Мет олаңан лерамтсăв, муй ширн вѐн ѐх юдн нявремла пида путăртлăт, щăлта муй олаңан нявремăт дыв кўтэлн путăртлăт. Щи вер дыв непека нух хăншсăт. Лѐдн дыв щи ут ушăна ат версăт, мет сыры вѐн ѐх вѐндтăсăв, хутысаты щит тѐса верты. Щит унтасн уша павăтты дăңхасăв, муй ширн нявремăт юдн кăт ясаңан путăртты вѐндлăт.

«Анай» – рѐт ясаңан путăртты тăхи

Илатн «Анай» («Аңки») немуп тăхи версăв, лѐдн вѐн ѐх ванкўтды ат вѐйтантайдсăт па па хуят эвăлт арсыр верăта ат вѐндтăйд-

сăт. Аңкет-ащет эвдал-пухдал пида тылăщ мър кăт пўш щăта аќтăшийлăт. Щи мирхот питты олаңан «Вконтакте» па пасыр соцсеть хуши сырышăк ай павăтлăв. Щăта Елена Ильина мирхотăң ѐх тыйты вѐндтăс, па неңăт ванлтăсăт, муй вўрн дыв летут кавăртлăт. Вантэ, итѐх хуятăт табани (пăдум нянь) еплăна пăлты аң хошлăт, щит пăты па неңăт дывела ванлтăсăт, муй ширн нянь шўм верты. Нявремăт щи морумн па хот йитн юнтлăт, непека, сухта па па утăт эвăлт пурмăс верлăт. Мосл лупты, вѐн ѐх дыв пидала щăта тѐп рѐт ясаңан путăртлăт.

«Нуныкай» – вертутăң тăхи

Нявремăта мўн мирхотлўва яңхты ѐмăщ вѐл, щит пăты дывела «Нуныкай» («Ай пушăх») немуп тăхи пўншсăв. Щит вертыя «Всеудмуртская ассоциация «Удмурт Кенеш» па Ижевск вошăн кѐща хот нѐтсăт. Грант вухăт унтасн щит ут лѐщăтлăв. Щăта нявремăт ищи пурмăс верты вѐндтăйдлăт. Щит вертэл пурайн вѐн ѐх пида рѐт ясаңан путăртлăт, щиты дыв мет яма рѐт ясаңан путăртты вѐндлăт.

«Нуныкай» «Сѐма» немуп хотн рѐпитл, и хот йита кăт-нял олуп пушхăт юхтăйдлăт, па хот йитн вет-яртыяң нѐптуп нявремăт ияха аќтăшийлăт. Кашăң тăхийн 15-кем хуят вѐл, лапăт мър дыв хѐлум пўш

щив юхтăйдлăт, щăта аридăт, нарăслăт, яклăт, юнтлăт па пурмăс верлăт. Щи тухăлпи мўн лўнтупсы верăнтлăв. Ипўш удмуртка Лариса Широбокова щив юхтыдăс па лўнтупсы верăнтăс. Мосл лупты, лўв Италияйн вѐл, нявремăл хѐлум ясаңан путăртлăт. Щи лўнтупсийн моньщ муй пасыр путър неман юврая путăртлăт: «Вусты милуп эвие вѐс». Нявремăт луплăт: «Антѐ. Щит Вўрты милуп эви». Тăмиты моньщие ар пўш юврая лупды, ай ѐх юхды тўңширăна ясăт луплăт.

Ар тăхет верева нѐтлăт

Хăннехăйт «Билингва» мирхотлўв олаңан соцсеть утăт тумпи телевидения эвăлт уша павăтлăт. Щăлта щи олаңан газетайт хуши лўнăтлăт. Мўнева «Удмурт дунне» немуп республиканской непека па нявремăн газетайт яма нѐтлăт. Щи непека пида вѐтща арсыр кăсупсѐт верăнтлăв, ѐхăт эвет-пухат хăншум моньщăт «Зечбур» немуп газетайн есăллăв. Ративайн па телевиденияйн мира путăртсăв, хути дывела ищи ѐр пунты мосл, лѐдн рѐт ясѐл ал вѐшăс. Хăннехăйт юдн нѐлам рѐт ясаңан путăртты ки аң питлăт, немăлт поступсѐт па ашколайт ясѐл дылнуптăтыя унтас аң верлăт. Щит пăты семьяйт пида рѐпитты мосл, лѐдн хотăң ѐх нявремла пида рѐт ясаңан ат путăртлăт.

Реональда
ОЛЬЗИНА

Йис вэлупсы тэты питлът

Ас нопътты тылът 21-митн «Финно-угорской тови – 2019» вэн ёмәнхәтл пурайн «Финно-уграт йис вэлупсы давалты вер» немпи хәр рәпитәс.

Мет сыры Россия мў-вевн вэлты па хон пеләк Венгрия мўв посоль-ствайн тынесты вер тэты хә Шандор Фабиан ай тәс, муйсәр хурамәң лўв мўвл, щирн щив мойңа яңхты вохсәлэ. «Хәлүм шурәс ол юхды мадъяр мир тәм Увәс мўв эвәлт Европа мўва мәнсәт. 895-мит олн Карпат кев пўңәлн Венгерской кәнащ мўв тывәс. Интәм мўң Европайн мет әмәщ мир, щәта вәлты мир луплът, мәтты ки мўң ясңев иса па хураспет, давәрт вәндтйылды. Йис пура вўш эвәлт мўң арсыр ёмәнхәтләт ләщәтлўв. Йис щирн дов тәйлўв, ар-

сыр кәсупсәтн кәслўв», – мойң хә лупәс.

Ёмвошәң арсыр мирәт пурмәсәт верты хот кәщә не Ольга Бубновене айкел тәс, юхи хә-шум оләтн нўм хәнты па вухаль мир хәншәңә ёрнәсәт ёнтты вер тэты питсы. Щи вер хўват венгерской па финской йис пурмәсәт давалты хотәт кәщәйт пида иёшн рәпитты питсы. Вантә, щәта мўң йис ёрнәслўв вәлләт. «Мўң рәпатнеклўв щив яңхләт, щи хәншәң ёрнәсәт хура вўләт па елды ищиты ёнтләт. И ёрнәс ёнтты щира ол шәп мәндл», – лупәс О. Бубновене.

Россия мўв финно-угорской мирәт йис вэлупсы давалты тәхи кәщә не Татьяна Барахова лыв рәпатәел оләңән кина аляс. Щәлта лупәс, ешавәл интернет хўват иса финно-угорской мирәт оләңән киника хурпи ут тывәл.

«Айлат Карелия» немпи оса тәхи кәщә хә Алексей Цыкарев ай тәс. Лыв хушала, неш, оса щирн йис пурмәсәт давалты хотәт вәлләт. И – щит «Ортъе Степанов» немпи карельской писатель хә музей хот. Тәм ванән «Калевала» немпи йис путәр нявремәт пәта версы. Айлат карел хә Андрей Горшков рәт ясәңән тәм йис рәп ар ариты питәс. Щи тумпи ин карельской ясәңән эстрадной арәт тывсәт.

Уральской лесотехнической университет хушә шуши мир йис вэлупсы тэты тәхи кәщә не Анна Березина ай тәс, муй щирн хәнты Кев мўва мари мир касәлсәт. «Рўщ перна пос омәсты пурайн итәх мари мир Волга ас мўв эвәлт Кев пелка касәлты питсәт. Щив ювмел пурайн башкир мир эвәлт ар ясәң вўсы. Щирн ин Кев пўңәлн вәлты мари мир еша пасыра путәртләт. Тәп йис вэлупсы така тәйлды. Щәлта Красноуфимск вошәң педучилищайн мари ясәңә вәндтәты ёх ләщәтты питсәйт. Ин шаль, ай ёх тәм йис рәт мари ясңел юремәты питсәт. Иса муй верлўв, ләлн ай мари ёх рәт ясңел сәмәңә ат тәйсәт», – лупәс мойң не.

Людмила ГУРЬЕВА

Нявремәт давалты хәтл пида!

Анфиса Л.

Касум вош нявремәт

Касум вошн вўлән ёх ёмәнхәтл пурайн арсыр ванлгупсәт рәпитләт. Щи пурайн вошәң мир ёнтум ләмәтсукхәт, арсыр пурмәсәт ванлгәләт па тыныләт. Щиты мойң хуятәт шуши мир йис верәт оләңән уша павәтләт.

Тәм олн щи ёмәнхәтлән ма Касум нявремәт вәтаңа версум, дыв щи пурайн арсыр мосты пурмәсәт тынысәт. Ин щи нявремәт оләңән еша хәншлүм.

Анфиса Л. 12 ода

йис, лўв хәнты семьяйн сема питәс. Аңкел – Светлана Николаевна Лапшина, ащел – Павел Иосифович Сенгепов. Эвие хәтмит классән вәндтйыл. Семьелн нял няврем. Анфиса шуши

мир ёрашты верәт мосман тәйл, лўв щи вера Александр Павлович Тасмановән вәндтәды. Щи тумпи интерната сәк кәрәтты вәндтйылды яңхәл. Хәнты ясәң хәл, аңкел-ащел рәт щирн путәртләңән.

Августина Е. ищи 12 ода йис. Аңкел-ащел – Екатерина Михайловна Инночкина па Сергей Данилович Ерныхов –

хәнтәңән. Аңкел нянь верты хотн рәпитл, щирн итәх пурайн ёмәнхәтлән мойң хуятәта ванлгәл, хутыса мосл хәнты кәрн епләң нянь верты. Щи няньн мойң ёх лапәтлйыл. Августина ариты вәндтйыл. Кашәң лўң лўв «Нумсәң ёх» рўть-щәты тәхия яңхәл. Семьелн нял няврем вәл.

Вера Б. – рўщ эви. Аңкел-ащел – Татьяна Владимировна па Александр Сергеевич Борихиннән вет няврем енмәлләңән.

Иван К. сема питәс Марина Викторовна па Сергей Владимирович Кабаковнән семья хуши. Хәнты ясәңән еша путәртәл. Лупл, хуты щи урокәта әмшә яңхәс, тәп ин әшколаелн нявремәт рәт ясәңә ән вәндтәлйыл.

Ма ләңхәлүм иса нявремәта ёмәнхәтләл пида ям ясәң лупты, ләлн лыв амәтман ат вәсәт, тәса ат вәндтйылсәт, йм верәта ат кәтләсыйлсәт, ар вешкәт ләхәс ат тәйсәт!

Надежда
НОВЫХОВА

Округев вэнтат тут эвэлт така давадлыит

Тата мосванан Ас нопатты тылащ 21-мит хаталн Ёмвошн айкелат акатты ханнехуятат мўв-ават давадты верат тэты департамент кэща даңкар хэ Егор Збродов па Югра мўв «База авиационной и наземной охраны лесов» кэща хэ Иван Шевцов пида вэитантылсат. Ши мирхот манум пурайн айкел акатты эхлўв уша версат, муй ширн округев вэнтат тут питты верат эвэлт давадлыит.

Сырья Е. Збродов путартас, хуты там хаталн мўң округев луватн немудты тутн питум муй тутн дэты тахи антэм.

Лўв ясандал ширн, товия ювум хатлат вўш эвэлт па там кўт вэнта Югра вэнтатн араттелн 12 тутн дэвум тахи 22-кем гектар мўв хўватн вэс. Шимаш тутн питум тахет там пўш ищи кўрумн иса хулыева лāп хэрятсийт. Мет давартан тут дэты вер, Егор Збродов нумас ширн, там товийн Кондинской район вэнтатн манас. Ши хатлатн иса 67-кем гектар арат вэнтан мўват шив питум тутн ёссыит. Тут хэрятты даварт вэс щит пата, хуты ши тови хатлатн ивулап шеңк так увас вот пулас. Мосл лупты ши вер олаңан, муй ширн тут ши пурайн дор пелак эвэлт вэнт пелка увас вотн тэсы. Вантэ, хошум тови хатлатн арсыр кэртатн вэлты ханнехуятат хўл велпаслаты муй рўтыщаты иса яңхлат. Мосан, ши щосатн мулты ханнехэ ухлы-семды ямсыева лāп ан хэртум хоңхса катра сорум турна ювтас муй па рўтыщаты яңхум хуятат пўт кавартум ратхәред ан хэрәтсел па тут увас вот унтасн елды вэйт пелак эвэлт иса вэнт пелка тэсы. Ши тумпийн Кондинской лесничества тахийн ямкем ар велщи осмус әңхәң вэнт юхат енумлāt. Вантэ, ши ай нохәр юхат, вәншет муй нәңк юхат ищи кўрумн тут имийн нух вўщемәсийт.

Югра мўв округев авилесоохрана тахийн рәпитты тут хэрятты әх ищи кўрумн тутн питум вэнтат тўнширәңа па хулыева лāп хэрәтсәт.

Щалта айкел И. Шевцов тәс, дыв там юхи хашум олатн ямкем ар сыр-сыр тухлаң хоп тайлат, щит «Сэсна», «А-22» немуп ай

тухлаң хопиет, вәншак утат эвэлт «Ан-2», 12 вертолёт «Ми-8». «А-22» па «Ан-2» тухлаң хопәңн парашютистат-пожарникәтн тутн питум тахетн ид наварты пата шеңк сәмәңа тайлайңан. «Ан-2» немуп ут шимаш верәдн, вантэ, ям, хуты вэнтатн тутн вўюм тахет уша паватты юпийн лўв ямкем арат ханнехэ шив тут хэрятты тәл. Щалта ши верел етшуптатәл юпийн тут хэртум әх «Ми-8» немуп вертолётатн иса юхды пелды тэты питдыит.

Там йисн сыр-сыр йилуп технологияит унтасн тутн дэты вэнтат ищи кўрумн уша вердыит па округев авилесоохрана тахетн рәпитты әх шив тухлаң хопатн манлаң па нух вўщитум утат ямсыева лāп хэрәтлāt.

И. Шевцов ясәт ширн, шеңк Ирўвәң хатлатн округев луватн енулты вэнтата тут питты веритл. Щалта еләх муй ертан хатлат манум юпийн немудты ханнехэ дыв рәпатаелн ан па пал тут вўщитты верат эвэлт.

Лўв юпелн Е. Збродов тамаш айкел тәс, хуты кашәң ай кэртан муй вән вошәң округев мўв луватн дыв иса яма па вещката рәпитлāt. Катра пурайт вўш эвэлт дыв кашәң товийн муй лўңан тутн вўщитты мўват па вэнтат арталуман тайлат. Дыв ширелн, иса ар пелак шимаш тутн питты тахет Кондинской муй Советской районәңн хуши вәлдāt. Вантэ, ши мўвнәң хуши шеңк ар сыр-сыр әңхәң юхат енумлāt па щалта дыв иса мет нўм мўва округев арсыр районат кўтн хуятатн лўңатдыит.

Мосл лупты, хуты мет вулаң вер ширн там йисн шимаш тут вўщитты ширәт лўңатдыит, мәта утат әл

щиты ханнехуятатн вердыит. Имудты тахетн тәл товийн тут хэрятты әх немасыя катра турн енмум мўват нух вўщитлāt, ләдн хошум муй рўвәң лўң хатлата питты кемн сорум турн унтасн дыв пўндәдн вәлты вэнтат тутн ал питсийт. Округев тут хэрятты тахетн ләщәтум поступсы ширн хәлум шурас шимаш тут вўщитты вер дыв кашәң товийн немасыя верлāt.

И. Шевцов путартас, хуты там хатл дыв ищи арат тухлаң хоп тайлат, мәта утат олаңан сырья лупас. Там кэща хэ ясәт ширн, Советской дащ пура олатн ши арат мосты тухлаң хоп дыв тут хэрятты тахилад иса ан па тайсәт. Щит пата катра пурайн дыв тәп елта вантты веритсәт, муй ширн округев вэнтат ар пелак эвэлт тутн ёссыит.

Ин па дыв тухлаң хоплад кашәң хатл мәр ямсыева ләщәтман тайдыит. Тәп-тәп мулты вэнт пелакн тут питты тахи уша паватлāt, имухты сорайн әктәщлāt па «Ан-2» немуп тухлаң хопатн нух вўщитум вэнт пўнда тәлыит па тут хэрятты ищи кўрумн пиньшәлāt.

Там округевн рәпитты авилесоохрана кэща хэ путрат ширн, шеңк яма па сора ин вертолётат «Ми-8» Нижневартонской районан рәпитлāt. Щалта Кондинской муй Советской районәңн хуши ши арат ям вертолёт антэм. Ёмвош, Нуви сәңхум, Сўмәтвош муй Сәрханл районатн тәп «Ютәйр» авиакомпания вертолётат тут хэрятты тахетн рәпитлāt. Араттелн округев луватн 159 парашютист-пожарник тайлат. Тәп ши ханнехуятат эвэлт там йисн 123 ханнехэ тутан тахет лāп хэрятты пурайн «Ан-2» немуп тухлаң хопат эвэлт парашюатн ид есласты веритлāt. Ши арат парашютист-пожарник, иса Иван Шевцов ясәт ширн, па немудты тут хэрятты тахетн Россия луваттийн антэм.

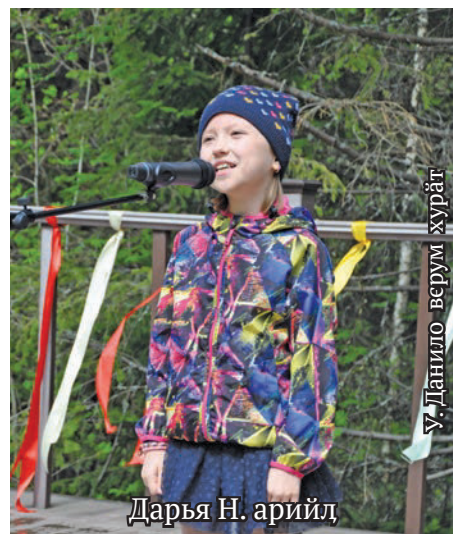
Владимир ЕНОВ

Рэхан вурщак хәтл

«Куренька» якдәт

Дарья Н. арийл

У. Данило верум хурат

👁 Елды путәр. Олаң лопәсн олңитуман вәл.

Имудтыйн нуви нәй күвша ләмәтлюм ики **Вячеслав Кондин** нәхмәс:

– Вўща, вўща, ешәк нявремиет! Мўң тыв Конда мўв вухаль ёх ёмәң рэхәң вурщак хәтл постаты юхәтсўв.

Елды педагогической наукайт кандидат не Раиса Решетникова хәншәң щәшкан сәхн кәрт хәрия етәс па вурщак хәтл олаңан путәртәс. Щи юпийн рэхәң вур-

щак хура ләмәтлюм неңәң Мария Клешина па Елизавета Тасьманова юнтман арсыр моньшуптәт ай ёх эвәлт иньшәссәңәң. Лын мойң ёха вурщак ёмәңхәтл олаңан ай павәтсәңәң. Тәта нявремиет мурта ушхуль версәт, тухләң войт олаңан әмәщ стихәт путәртсәт. «Торум Маа» йис пурмәсәт шавиты тәхийн рәпитты не Светлана Менделева ай нявремәт кеша арсыр ушхуль арәт арийс. Касум мўв эвәлт вәлты ай әвие Ангелина П. хәнты ясаңан ар арийс. Ай тәпие Дарья Н. рўщ

ясаңан әмәщ ар мойң ёха мойдәс. Щәдта худыева ёмәңхәтл юхтум мир йха йис «Куренька» як яксәт.

Елды ай нявремиет арсыр әрәщты юнтәта хўщсайт. Щи мәр па әвиет щәшкан сух эвәлт вурщак воиет версәт.

Тәм ёмәңхәтәлн моньшуптәт, стихәт путәртум айт, мет такасәра әрашум нявремәт мойдупсәтн катлуптәсыйт.

Ма и эви тәта иньшәссәм, муй вурн тәм ёмәңхәтл лўв юхтәс?

– Ма немем Амелия А., Ёмвошн 3-мит школайн 10-мит классн вәндтыйлдум. Тыв ай ёх центр хуца рәпитты хәннехәйтән вохсаюм. Рэхәң вурщак ёмәңхәтл шеңк әмәщ. Кашәң хуята войт па дыләң лыптәт тәриман па нәмман тәйты мосл. Ма тәта арсыр сурт шуши мир олаңан уша версум.

Вурщак хәтлэв сухәнты вўтьшум кемн мўң худыева воньшумутәң ай нянят пида каврум шай яньшсўв.

Кўш кәпа Тәрум ащев еша ёрта посмийс, ишимурт ар мойң ёх рэхәң вурщак ёмәңхәтл юхтыдәс.

Ульяна МОЛДАНОВА

Амелия А. шуши мир ёмәңхәтәлн

Ай әвие олюпн вурщак хәншәл

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№11 (3527), 6.06.2019

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Врио директора –
Кондина Г.Р.
Телефон (3467) 33-22-72

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**

Тираж **2166** экз.

Заказ **2462**

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных
технологий и массовых
коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.